

POSTANOWIENIE

Dnia 20 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z powództwa M. B.
przeciwko N. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w L. o odszkodowanie z
tytułu umowy o zakazie konkurencji wraz z odsetkami,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20
sierpnia 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w
Lublinie
z dnia 23 lutego 2023 r., sygn. akt VIII Pa 87/22,

- I. odrzuca skargę kasacyjną w części zaskarżającej pkt II wyroku,**
- II. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałej części,**
- III. zasądza od N. Sp. z o.o. w L. na rzecz M. B. kwotę 1.350,00 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych, wraz z odsetkami o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c. - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 maja 2022 r. (sygn. akt VII P 256/21), w sprawie z powództwa M. B. przeciwko N. sp. z o.o. z siedzibą w L., o odszkodowanie z tytułu zakazu konkurencji, Sąd Rejonowy Lublin - Zachód w Lublinie:

I. zasądził od pozwanego N. sp. z o.o. w L. na rzecz powoda M. B. kwotę 7.058,80 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot:

- 1.628,95 zł od dnia 11 października 2018 r. do dnia zapłaty;
- 1.809,95 zł od dnia 11 listopada 2018 r. do dnia zapłaty;
- 1.809,95 zł od dnia 11 grudnia 2018 r. do dnia zapłaty;
- 1.809,95 zł od dnia 11 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty;

II. oddalił powództwo w pozostałej części;

III. koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie zniósł;

IV. wyrokowi w pkt I do kwoty 3.600 zł nadał rygor natychmiastowej wykonalności;

V. nakazał pobrać od pozwanego N. sp. z o.o. w L. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 353 zł z tytułu kosztów sądowych, od których uiszczenia powód był zwolniony z mocy ustawy.

Na skutek apelacji wniesionych przez powoda i pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego Lublin - Zachód w Lublinie, Sąd Okręgowy w Lublinie VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 23 lutego 2023 r. (sygn. akt VIII Pa 87/22):

I. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie II i III w ten sposób, że:

a) zasądził od pozwanego N. sp. z o.o. w L. na rzecz powoda M. B. kwotę 14.660,60 zł wraz z ustawowymi odsetkami, z tym że:

- od kwoty 1.809,95 zł za okres od 11 lutego 2019 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 1.809,95 zł za okres od 11 marca 2019 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 1.809,95 zł za okres od 11 kwietnia 2019 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 1.809,95 zł za okres od 11 maja 2019 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 1.809,95 zł za okres od 11 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 1.809,95 zł za okres od 11 lipca 2019 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 1.809,95 zł za okres od 11 sierpnia 2019 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 1.809,95 zł za okres od 11 września 2019 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 181,00 zł za okres od 11 października 2019 r. do dnia zapłaty;

b) zasądził od pozwanego N. sp. z o.o. w L. na rzecz powoda M. B. kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty;

II. oddalił apelację pozwanego;

III. zasądza od pozwanego N. sp. z o.o. w L. na rzecz powoda M. B. kwotę 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego wniósł pozwany, zaskarżając judykat w całości, zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego - art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 101² § 1 i 2 k.p. poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji nieprawidłowe zastosowanie, polegające na pominięciu, że głównym i najważniejszym celem - istotą umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy jest ochrona interesów pracodawcy przy jednoczesnym wadliwym nadaniu priorytetowego znaczenia ekspektatywie odszkodowania dla pracownika;

2. naruszenie prawa materialnego - art. 495 § 1 k.c. w zw. z art. 101² § 1 i 2 k.p., art. 354 § 1 k.c. i art. 5 k.c. oraz art. 8 k.p. poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji nieprawidłowe zastosowanie, polegające na pominięciu, że w sytuacji zwolnienia pracownika ze świadczenia wzajemnego w postaci powstrzymania się od działalności konkurencyjnej po ustaniu stosunku pracy związanego z odpadnięciem celu i sensu tego świadczenia, które to zwolnienie ma podstawę prawną w bezwzględnie obowiązujących przepisach prawa o umowach wzajemnych, nie tylko pracownik nie ma obowiązku powstrzymywania się od działalności konkurencyjnej, ale i jednocześnie pracodawca nie ma obowiązku wypłacania pracownikowi odszkodowania oraz pominięcie, iż w tej sytuacji żądanie powoda wypłacenia mu odszkodowania mimo zwolnienia go ze świadczenia jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa do odszkodowania za powstrzymanie się od działalności konkurencyjnej oraz zasadami współżycia społecznego;

3. naruszenie prawa materialnego - art. 65 § 1 k.c. w zw. z § 3 umowy stron z 29 grudnia 2017 r. i w zw. z art. 101² § 1 i 2 k.p. poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji nieprawidłowe zastosowanie, polegające na całkowicie wadliwym przyjęciu przedmiotu i zakresu zakazu konkurencji, które jednoznacznie przecież zostały określone w tej umowie;

4. naruszenie prawa materialnego - art. 101² § 1 i 2 k.p. w zw. z art. 355 § 1 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie i pominięcie, że w ramach należytej staranności kontraktowej powód powinien był sprawdzić, co wchodzi w zakres działalności pozwanego objętej zakazem konkurencji;

5. naruszenie prawa materialnego - art. 15 ust. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji gdy przedmiot działalności pozwanej spółki z o.o. był ujawniony w KRS i powód mógł, a tak naprawdę musiał, zapoznać się z treścią tych wpisów i w ogóle nie może powoływać się na niezajomość wpisów.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o:

1. przyjęcie niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania;
2. uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Lublinie przy pozostawieniu temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Jako okoliczności uzasadniające wniosek o przyjęcie niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na istotne zagadnienia prawne sprowadzające się do odpowiedzi na pytania:

a) czy art. 495 § 1 k.c. ma zastosowanie do umów o zakazie konkurencji, a zatem czy istnieje obowiązek świadczenia odszkodowawczego pracodawcy ustanowionego na rzecz pracownika w umowie o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, jeżeli świadczenie wzajemne pracownika w postaci powstrzymywania się od działalności konkurencyjnej stało się bezprzedmiotowe dla pracodawcy i pracownik został z niego przez pracodawcę zwolniony na podstawie bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa o umowach wzajemnych?

b) czy w sytuacji zwolnienia pracownika przez pracodawcę z obowiązku świadczenia w postaci powstrzymywania się od działalności konkurencyjnej po ustaniu stosunku pracy, czyli świadczenia wzajemnego, zgodne z zasadami współżycia społecznego i społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa do odszkodowania, jak też z celem i funkcją umowy o zakazie konkurencji z art. 101² k.p. jest dochodzenie przez byłego pracownika odszkodowania za powstrzymywanie się od działalności konkurencyjnej?

Jako kolejną podstawę jej przyjęcia skarżący wskazał na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej przejawiającą się tym, że powód prowadził od pewnego czasu działalność konkurencyjną wobec pozwanego - byłego zakładu pracy w rozumieniu jednoznacznego postanowienia umowy, określającego przedmiot i zakres zakazu konkurencji.

W odpowiedzi na wywiedzioną skargę kasacyjną powód wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na brak spełnienia ustawowych przesłanek określonych przepisem art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ewentualnie jej oddalenie - w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, tj. w kwocie 2.025 zł.

Powód wskazał też, że podkreślenia wymaga, iż pozwany składał uprzednio skargę kasacyjną o niemal identycznym brzmieniu jak przedmiotowa skarga (spór z innym byłym pracownikiem na tle umowy o zakazie konkurencji), którą Sąd Najwyższy postanowieniem z 25 kwietnia 2023 r. (sygn. akt III PSK 16/23) odmówił jej przyjęcia do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wywiedziona w niniejszej sprawie nie kwalifikuje się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Strona skarżąca, formułując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz jest ona oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na

przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457 i z 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, LEX nr 2110562). Zagadnienia podnoszone przez stronę skarżącą były już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, ostatnio w wyroku z 12 czerwca 2024 r., w którym Sąd Najwyższy wskazał, że z art. 101² § 2 k.p. wynika jednoznacznie, że świadczenie pracownika (zakaz konkurencji) przestaje obowiązywać przed ustaniem umowy, w razie ustania przyczyn uzasadniających taki zakaz lub niewywiązywania się pracodawcy z obowiązku wypłaty odszkodowania. Oznacza to, że ziszczenie się tych przesłanek dotyczy tylko zobowiązania, które wziął na siebie pracownik i oznacza zwolnienie pracownika z obowiązku powstrzymania się od prowadzenia działalności konkurencyjnej wobec pracodawcy, a nie zobowiązania pracodawcy do zapłaty umówionego odszkodowania. Pracownik zachowuje prawo do odszkodowania także wówczas, gdy zatrudniający nie wywiązuje się ze swego obowiązku oraz gdy świadczenie pracownika straciło dla niego znaczenie. Reguła ta ma charakter wiążący, nie można jej zmienić w drodze postanowień umownych. Ustanie obowiązywania zakazu konkurencji dotyczy tylko zobowiązania, jakie przyjął na siebie pracownik w umowie o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, a nie zobowiązania pracodawcy do wypłaty odszkodowania. Nadto, uznanymi przez Sąd Najwyższy za zgodne z zasadami prawa pracy, na podstawie art. 300 k.p., są klauzule o wypowiedzeniu umowy, umownym prawie odstąpienia i warunku rozwiązującym. Możliwość wcześniejszego rozwiązania umowy o zakazie konkurencji powinna być przy tym wyraźnie i precyzyjnie w tej umowie wskazana (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2024 r., II PSKP 52/22, Legalis nr 3101998).

Zauważyć także należy, że oba pytania zawarte we wniosku (zagadnienia prawne) nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym przez Sądy

meriti stanie faktycznym, którym Sąd Najwyższy jest związany. Sformułowane przez stronę skarżącą zagadnienia dotyczą bowiem konsekwencji zwolnienia pracownika przez pracodawcę z obowiązku powstrzymania się od działalności konkurencyjnej. Tymczasem Sąd Rejonowy, a za nim Sąd Okręgowy przyjęły, że w rozpoznawanej sprawie taka sytuacja nie miała miejsca. Oparcie zagadnienia prawnego na założeniach faktycznych sprzecznych z ustaleniami sądu odwoławczego nie zasługuje na uznanie w świetle art. 398¹³ § 2 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2023 r., III PSK 16/23, LEX nr 3594036).

Jeżeli natomiast chodzi o przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. to podkreślić trzeba, że w motywach wniosku opartego na tej przesłance przedsądu powinien być zawarty wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie swych twierdzeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy przepisów prawa i doszukiwania się ich znaczenia (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet

oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Strona skarżąca także w tej sprawie nie uzasadniła w sposób prawidłowy istnienia tej właśnie przesłanki przedsądu, a przede wszystkim nie wskazała w naruszeniu jakich przepisów upatruje oczywistej zasadności skargi.

W tym miejscu należy wyjaśnić, że na skutek błędu, w sentencji niniejszego postanowienia skarga kasacyjna została częściowo odrzucona. Na obecnym etapie postępowania, po podpisaniu sentencji postanowienia, nie ma już jednak możliwości „naprawienia” tego uchybienia – nie wchodzi bowiem w rachubę jego sprostowanie w trybie art. 350 § 1 k.p.c., postanowienie jest także niezaskarżalne. Zaznaczyć przy tym należy, że uchybienie to nie miało znaczenia dla dalszego przebiegu sprawy, bowiem skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do jej przyjęcia i merytorycznego rozpoznania – z przyczyn wskazanych wyżej.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł zgodnie z art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 k.p.c. oraz 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 1 pkt 2 i w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.).

[SOP]

[ms]